

หนังสือพิมพ์คุณภาพ เพื่อคุณภาพของประเทศ

มติชน

วันพฤหัสบดีที่ 4 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2542 ปีที่ 22 ฉบับที่ 7910 ราคา 8 บาท

• หน้า 7

เปิดผลวิจัยทางสาร

ทิศทางไทยฉบับ3

วิทยาลัยหลัง-ปฏิรูป

เศรษฐกิจการเมืองซ้ำ

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ในวันที่ 5 พฤศจิกายนนี้ โครงการข่าวสารทิศทางการประเทศไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนโดยนาออนุช อากาภิรม หัวหน้าโครงการ จะแถลงการวิจัยรายงานข่าวสารทิศทางการ

ไทยฉบับที่ 3 ซึ่งมีเนื้อหา 2 ส่วน คือบทวิเคราะห์ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี : ผู้สังคมความรู้และยังขึ้น และการประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ เหตุการณ์ และแนวโน้มของสังคมไทยระหว่างช่วงเวลาเดือน

กรกฎาคม-กันยายน 2542 จากสื่อสิ่งพิมพ์ได้แก่หนังสือพิมพ์ นิตยสารวารสาร หนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้แก่ เอกสารจากอินเทอร์เน็ต รายการโทรทัศน์ เป็นต้น

ผลการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่า 1. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้พัฒนาขึ้นอย่างเห็นชัดในรุ่นแม่น้ำเมโสโปเตเมียและลุ่มน้ำไนล์เมื่อราว 5 พันปีมาแล้วรวมทั้งลุ่มน้ำอื่นในเอเชีย อารยธรรมเอเชียได้เป็นอารยธรรมหลักของโลกการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ในคริสต์ศตวรรษที่ 18-17 และการปฏิวัติอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่ได้เริ่มขึ้นในประเทศอังกฤษในคริสต์ศตวรรษ ที่ 18 ยังผลให้อารยธรรมตะวันตกได้กลายเป็นอารยธรรมหลักครอบงำโลกอยู่จนถึงปัจจุบัน

2. มีเหตุการณ์ร้ายใหญ่เกิดขึ้นต่อเนื่องในศตวรรษที่ 20 ได้แก่สงครามโลกครั้งที่ 1 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในทศวรรษ 1930 สงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามเย็น วิกฤตสิ่งแวดล้อม วิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย ทำให้ภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีลดลง เรียกร้องให้มีการรับผิดชอบและจริยธรรมทางวิทยาศาสตร์ขึ้น 3. ศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนาของโลกในปัจจุบันมีอยู่ 3 ศูนย์ ได้แก่ อเมริกาเหนือ ยุโรปตะวันตก และญี่ปุ่นกับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ทั้ง 3 ศูนย์นี้ให้เงินในการวิจัยและพัฒนาด้านอุตสาหกรรมหรือเพื่อการผลิตและการค้าเป็นสำคัญ ส่งผลให้ทั้งโลกมีแนวโน้มปฏิบัติตาม ความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สมดุลระหว่างประเทศชายขอบกับประเทศศูนย์กลางเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการศึกษา และการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. พัฒนาการของการวิจัยและพัฒนาที่มีแนวโน้มไปสู่การลดความสำคัญของนักวิทยาศาสตร์ หรือนักประดิษฐ์เดี่ยว ไปสู่การวิจัยพัฒนาที่มีลักษณะหลายสาขาหรือข้ามสาขา มีการร่วมมือกันกว้างขวางขึ้น แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ก้าวจากความคิดเชิงกลไกสู่ระบบซับซ้อนที่ปรับตัว(Adaptive Complex System) 5. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศไทยอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ องค์ความรู้เดิม และ องค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเมื่อใช้อย่างเหมาะสมจะมีบทบาทเสริมกันและกัน องค์ความรู้เดิมที่ถูกกลืนมานานควรถูกใช้เป็นฐานสำหรับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมของประเทศ

6. การพัฒนาระบบวิจัยและพัฒนาของประเทศนับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง มีอยู่ 5 ช่วงด้วยกัน ได้แก่ ช่วงการทำการเกษตรให้หลากหลายและสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า สร้างอุตสาหกรรมส่งออก การแปรรูปให้เป็นของเอกชน และช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ภาพรวมของการวิจัยและพัฒนาของไทยยังคงต่ำกว่าเกณฑ์ค่อนข้างมากและอยู่ในภาวะสังเขปจากต่างประเทศ

7. วิทยาศาสตร์ศึกษาในประเทศไทยอยู่ในภาวะวิกฤต ซึ่งที่สำคัญเกิดจากการขาดความเป็นวิทยาศาสตร์ของชาติ ซึ่งเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง-วัฒนธรรม 8. ปัญหาหลักของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของโลกในปัจจุบันมีอยู่ 2 อย่างด้วยกัน ได้แก่ การแปรความรู้ให้เป็นกรรมสิทธิ์เอกชนเพื่อหาทำไร และการใช้ความรู้ในทางก่อสงครามและความรุนแรง ซึ่งก่อผลเสียต่อสวัสดิภาพของมนุษย์และความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม

9. บทเรียนที่สำคัญของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่รวมทั้งประเทศไทยก็คือนโยบายไล่ทันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตะวันตกที่ดำเนินมากกว่า 150 ปี ด้วยวิธีต่างๆ ไม่ประสบผลสำเร็จ 10. ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือการเร่งสร้างแนวทางนโยบายทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของชาติที่ชัดเจน ยึดหยุ่น เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติได้ เพื่อสร้างวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับประชาชาติและเพื่อนบ้านใกล้เคียง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

11. การปฏิรูปทางเศรษฐกิจ - การเมืองของประเทศดำเนินไปอย่างเชื่องช้า ขาดความร่วมมือสู่การคิดชอบ มากด้วยการชิงดีชิงเด่น ทำให้ความเป็นไปได้ในการสร้างความปรองดองในชาติยังอยู่ห่างไกล ปัญหาทางเศรษฐกิจ-สังคมมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะเศรษฐกิจนอกระบบผิดกฎหมายคุณภาพชีวิตที่ลดลงเนื่องจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมหลายเรื่องยังเรื้อรังไม่ได้ถูกแก้ไข